

Vad det orangea kuvertet inte berättar

Svenska Dagbladet den 17 mars 2014

I dag vet ingen svensk med säkerhet hur hög hennes pension kommer att bli. Skälet är att pensionerna i Sverige numera är kopplade till den ekonomiska utvecklingen. Den osäkerhet om framtiden som i praktiken alltid funnits – oavsett vad politikerna lovat – har alltså gjorts explicit. Pensionernas koppling till den ekonomiska utvecklingen är på flera sätt en fiffig konstruktion. Risken är numera mycket liten att höga pensionsutgifter skapar stora underskott i de offentliga finanserna när ekonomin går trögt. På motsvarande sätt ökar pensionerna automatiskt i goda tider.

Den kanske fiffigaste aspekten av systemet skulle kunna vara att alla svenskar årligen i sin individuella pensionsprognos får en tydlig illustration av vad ekonomisk tillväxt innebär i praktiken. Den effekten går vi dock miste om. Pensionsmyndigheten har nämligen bestämt sig för att inte informera dig om hur viktig den ekonomiska tillväxten är för din framtida pension. De ansvariga tycks vara av uppfattningen att du ändå inte skulle förstå.

I det orangefärgade kuvert som i dagarna skickas ut till miljontals svenskar görs det anmärkningsvärda antagandet att den svenska ekonomin slutar växa när prognosen görs och sedan står still fram till pensioneringstillfället. I ett informationsdokument på Pensionsmyndighetens webbsida framgår att myndigheten själv anser att antagandet är mycket orealistiskt – men likväl görs det. Förklaringen finns i samma dokument: Med hjälp av fokusgrupper har myndigheten nämligen kommit fram till att svenskar ”har svårt att förhålla sig till begreppet tillväxt.”

Så kanske det är. Men faktum kvarstår: Sverige har ett pensionssystem där ekonomisk tillväxt spelar en avgörande roll för allas pension. Ska inte Pensionsmyndigheten informera om detta? Pensionsnivån beror exempelvis i avsevärt större utsträckning på den ekonomiska tillväxten än på avkastningen i den ofta diskuterade premiepensionen. Någon enstaka procentenhets skillnad i årlig tillväxttakt innebär åtskilliga tusenlappar i pension varje månad. Ökad tillväxt gör det också möjligt för den som så önskar att gå i pension tidigare. Det rör sig om år, inte dagar.

Effekten av att inte beakta tillväxt i pensionsprognosen är att den offentliga pensionen ser sämre ut än vad den är. Tillväxtens frånvaro döljer också hur alla beslut som påverkar tillväxttakten, också påverkar vår privatekonomi. Politik som främjar arbete, utbildning, innovationer och investeringar, kan genom ökad tillväxt ge högre pensioner. Om kommunikatörerna på Pensionsmyndigheten inte tror sig kunna förklara detta på ett begripligt sätt, har de tyvärr inkompetensförklarat sig själva.

Andreas Bergh

docent och välfärdsforskare vid Institutet för Näringslivsforskning och Ekonomihögskolan i Lund.